

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Buitengebied 2010 Rhenen

**Advies over reikwijdte en detailniveau
van het milieueffectrapport**

12 april 2010 / rapportnummer 2389-29

1. HOOFDPUNTEN VAN HET MER

De gemeente Rhenen wil haar bestemmingsplan buitengebied herzien. Omdat het bestemmingsplan kaderstellend is voor m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten wordt de plan-m.e.r.-procedure doorlopen. Bevoegd gezag in deze fase van de procedure is de gemeenteraad van Rhenen.

De volgende punten beschouwt de Commissie voor de m.e.r. (verder: de Commissie)¹ als hoofdpunten voor het op te stellen milieueffectrapport (MER). Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- een integrale visie op de gewenste ontwikkeling van het buitengebied, met duidelijk omschreven ambities, die kan dienen als toetsingskader voor de beoordeling van de alternatieven;
- een onderbouwing van de totstandkoming van de uitgewerkte alternatieven en een beschrijving van de gehanteerde referentiesituatie (huidige situatie en autonome ontwikkelingen);
- de ‘milieugebruiksruimte’ in het gebied, die mede bepaald wordt door randvoorwaarden vanuit natuur (vermestende en verzurende stoffen, verstoring), geluid, geur, fijn stof, landschap en cultuurhistorie (waaronder archeologie);
- een zelfstandig leesbare samenvatting, met voldoende onderbouwend kaartmateriaal².

De notitie reikwijdte en detailniveau (notitie R&D) geeft grotendeels een goed inzicht in de wijze waarop het MER zal worden opgesteld. In de volgende hoofdstukken geeft de Commissie in meer detail weer welke informatie in het MER moet worden opgenomen. De Commissie heeft gekozen voor een uitgebreid advies gezien de ingewikkelde materie en omdat beleid, wet- en regelgeving volop in ontwikkeling zijn.

2. ACHTERGROND EN BESLUITVORMING

2.1 Achtergrond, probleemstelling en doel

Bovenlokale context

De beleidsmogelijkheden in het bestemmingsplan worden deels bepaald door de bovenlokale context, zoals provinciaal en landelijk beleid en regelgeving en ontwikkelingen daarin. In dit gebied speelt onder andere het Reconstructieplan Gelderse Vallei/Utrecht-Oost. In de notitie R&D staat dat het MER voor het reconstructieplan³ een belangrijke informatiebron vormt voor het op te stellen MER Bestemmingsplan Buitengebied 2010. Beschrijf in het MER Bestemmingsplan Buitengebied 2010 welke kaders het MER Reconstructieplan stelt. Neem in het MER ook een overzicht op van andere relevante kaders en

---

¹ Voor de samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens, zie bijlage 1 bij dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via www.commissiemer.nl onder *adviezen*.

² Voorzien van duidelijke schaal en legenda.

³ Het MER voor het Reconstructieplan Gelderse Vallei/Utrecht-Oost is in 2004 opgesteld. In 2005 is het Reconstructieplan vastgesteld als uitwerking van de Reconstructiewet.

benoem de eisen en randvoorwaarden voor het voornemen die daaruit voortkomen.

Lokale context

In de notitie R&D is aangegeven dat er in de gemeente Rhenen momenteel ruim 70 bestemmingsplannen van kracht zijn die uiteenlopende ruimtelijke mogelijkheden bieden. Geef in het MER aan hoe de gemeente zorgt voor een goede integratie van deze plannen in één bestemmingsplan buitengebied.

In de gemeente Rhenen spelen enkele ontwikkelingen die (mogelijk) in de loop van de planperiode van het bestemmingsplan buitengebied concreet worden, maar nu nog niet concreet genoeg zijn om in het bestemmingsplan op te nemen. Het gaat om ontwikkelingen als het parkeren bij Ouwehands dierenpark, uitbreiding van de camping Thijmse berg, de gebiedsvisie Grebbeberg, herstructurering van defensie terreinen en ontwikkelingen bij recreatiepark Kwintelooyen. De Commissie adviseert deze verwachte ontwikkelingen, die van invloed kunnen zijn op de toekomstige milieugebruiksruimte, via een gevoeligheidsanalyse in het onderzoek te betrekken.

2.2   Beleid en wet- en regelgeving

In de notitie R&D is geen overzicht gegeven van voor het plan relevante beleidskaders en wet- en regelgeving. Neem in het MER een overzicht op van de relevante kaders en benoem de eisen en randvoorwaarden voor het plan die daaruit voortkomen. Betrek daarbij in ieder geval:

- de (concept) Natura 2000-beheerplannen voor Natura 2000-gebieden Binnenveld en Uiterwaarden Neder-Rijn;
- Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en Ecologische Verbindingszones (EVZ) die binnen de invloedssfeer liggen;
- het beleid voor Nationale landschappen⁴;
- de AMvB Ruimte;
- beleid en regelgeving met betrekking tot cultuurhistorie en archeologie (de Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz) en eventueel provinciaal of lokaal beleid);
- het Besluit ammoniakemissie huisvesting veehouderijen;
- de provinciale aanwijzing “zeer kwetsbare gebieden” in het kader van de Wet ammoniak en veehouderij;
- provinciaal water- en milieubeleid (zoals stiltegebieden en waterwingebieden);
- provinciaal beleid, zoals de streekplanuitwerking voor de (P)EHS, de provinciale verordening over permanente bewoning;
- het Waterbeheersplan 2010-2015 van Waterschap Vallei&Eem;
- het Waterbeheerplan 2010-2015 ‘Water Voorop!’ van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden;
- de regionale structuurvisie WERV;
- gemeentelijk beleid, zoals de Integrale Structuurvisie 2010-2020 (in ontwerp), het Milieubeleidsplan Gemeente Rhenen 2009-2012, gemeentelijk recreatiebeleid, landbouw en beleid ten aanzien van verschillende ontwikkelingen die (mogelijk) spelen.

---

⁴ De provincie Utrecht adviseert om in het MER in te gaan op effecten op het Nationaal Landschap Rivierengebied.

Op 1 juli 2010 treedt nieuwe m.e.r.-wetgeving in werking. Indien het MER en het ontwerpplan voor die tijd ter inzage gelegd worden, blijft voor dit plan de 'oude' m.e.r.-procedure gelden. Indien het MER en het ontwerpplan na 1 juli 2010 ter inzage worden gelegd, zal de nieuwe procedure gelden. Dat houdt concreet in dat in de voorfase de mogelijkheid moet worden geboden om zienswijzen op het voornemen in te dienen. De Commissie adviseert om hier rekening mee te houden.

Gemeentelijke keuzes

Ga in op de rol die de gemeente kan spelen bij:

- het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen in de Natura 2000-gebieden;
- het faciliteren van een milieuhygiënisch gezonde veehouderijsector.

Maak hiervoor in het MER inzichtelijk welke maatregelen middels gemeentelijk beleid mogelijk zijn. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het faciliteren van bedrijfsverplaatsingen, saneren van niet gebruikte milieuvergunningen en herbestemmen van niet meer in agrarisch gebruik zijnde locaties. Geef aan welke eisen de gemeente stelt aan de inrichting van nieuwe bedrijfslocaties en de maatvoering en vormgeving van bedrijfsgebouwen

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

3.1 Voorgenomen activiteit

Visie en ambities

In de notitie R&D gaat de gemeente nauwelijks in op de gewenste ontwikkelingen in het plangebied. Ook concreet uitgewerkte ambities en doelen ontbreken. Deze zijn noodzakelijk als kader om de alternatieven op doelbereik te kunnen toetsen. Werk daarom in het MER een integrale visie uit op de gewenste ontwikkelingen en functieveranderingen op de middellange en lange termijn.⁵ Ga in deze visie in op de gewenste ontwikkelingen van:

- vrijkomende agrarische bebouwing en mestverwerking en -bewerking;
- de recreatie, waaronder Ouwehands dierenpark, camping de Thijmse berg en recreatiepark Kwintelooyen;
- de kwaliteit (waaronder de beleefbaarheid) van de verschillende landschappelijke gebieden en de daarin aanwezige natuur- en cultuurhistorische/ archeologische waarden;
- de overall ruimtelijke kwaliteit van het buitengebied (tegengaan van verrommeling), die ontstaat als resultante van de voorgaande aspecten en eventueel te treffen maatregelen ter bevordering/ behoud van de ruimtelijke kwaliteit.

Geef een ruimtelijke vertaling van deze visie en ambities, zonodig met scenario's. Geef hiertoe aan hoe de wensen met betrekking tot deze functies zich ruimtelijk tot elkaar verhouden. Geef ook aan waar conflicten kunnen ontstaan (sluiten functies elkaar bijvoorbeeld uit). Benoem waar men bepaalde ontwikkelingen wel en niet wil toestaan. Deze visie en ambities kunnen vervolgens gebruikt worden om de alternatieven op doelbereik te scoren.

---

⁵ Maak daarvoor gebruik van onder andere de nieuwe structuurvisie.

Onderdelen bestemmingsplan

Geef op hoofdlijnen een overzicht van alle planonderdelen van het bestemmingsplan en bespreek welke wel en welke niet in het bestemmingsplan worden onderzocht. Beschrijf in het MER hoeveel ruimte het bestemmingsplan (maximaal) biedt aan, en hoeveel ruimte middels een wijzigingsbevoegdheid mogelijk gemaakt kan worden voor:

- intensieve veehouderijen;
- melkveehouderijen en rundveebedrijven;
- mestverwerking en –bewerking;
- boomkwekerijen;
- loonbedrijven;
- akkerbouwbedrijven;
- landgoederen;
- recreatieve ontwikkelingen;
- realisatie EHS;
- functieverandering van agrarische bedrijven;
- functieverandering van burgerwoningen;
- infrastructuur.

Indien uit het MER blijkt dat deze activiteiten (kunnen) leiden tot overschrijdingssituaties, beschrijf dan mitigerende maatregelen. Geef in het MER duidelijk aan wanneer en onder welke voorwaarden gebruik gemaakt kan worden van ontheffingen en de wijzigingsbevoegdheid. Beschrijf in het MER waar het nieuwe bestemmingsplan meer of juist minder ruimte biedt dan de oude bestemmingsplannen.

3.2 Milieugebruiksruimte en alternatieven

Milieugebruiksruimte

Door haar ligging in en bij de Natura 2000- en EHS-gebieden Binnenveld en Uiterwaarden Neder-Rijn en overige EHS-gebieden (onder andere Utrechtse Heuvelrug) is de ontwikkelruimte van de gemeente Rhenen voor een aantal functies beperkt. Het is daarom van belang om de randvoorwaarden voor het voornemen in beeld te brengen.

De Commissie adviseert daartoe de beschikbare milieugebruiksruimte voor gewenste ontwikkelingen in beeld te brengen volgens de volgende systematiek. Bepaal:

- 1) de ruimte die er is voor een toename van de milieubelasting op de onderstaande thema's (ook in cumulatie, waar dit van toepassing is) op basis van het bestaande en in ontwikkeling zijnde relevante milieubeleid;
- 2) de behoefte aan uitbreiding, hervestiging en nieuwvestiging van activiteiten met milieueffecten;
- 3) aan de hand hiervan de verwachte toe- en/of afname van de milieubelasting op de milieuaspecten;
- 4) welke ruimte de gemeente aan (nieuwe) initiatieven wil en kan geven in het op te stellen bestemmingsplan, op basis van de beschikbare ruimte, de reële behoefte en de toe- en afname in milieubelasting;
- 5) als blijkt dat de milieugebruiksruimte onvoldoende is om te voorzien in de ontwikkelbehoefte, maak dan inzichtelijk welke (mitigerende) maatregelen genomen kunnen worden, of als dat niet of onvoldoende mogelijk blijkt, welke prioriteiten of voorwaarden worden gesteld.

De milieugebruiksruimte is ook van belang voor toekomstige bestemmingsplanuitwerkingen: nieuwe ontwikkelingen kunnen dan individueel getoetst worden aan de voor dit bestemmingsplan reeds in beeld gebrachte milieugebruiksruimte.

Besteed bij het bepalen van de milieugebruiksruimte in ieder geval aandacht aan:

- vermestende en verzurende stoffen (NB: niet alleen vanuit de intensieve veehouderij, maar ook de rundveehouderij en de mestverwerking en -bewerking);
- verstoringgevoeligheid van kwetsbare natuur;
- de huidige of gewenste landschappelijke en ruimtelijke kwaliteiten en de bestaande cultuurhistorische waarden;
- de randvoorwaarden door geur- of geluidsgevoelige objecten.

Alternatieven

In de notitie R&D zijn naast het 'nulalternatief' drie alternatieven beschreven, namelijk 'multifunctioneel landschap', 'intensivering en schaalvergroting' en 'natuurlijke natuur'. Het is de Commissie niet duidelijk wat het verschil is in ontwikkeling van natuur tussen de verschillende alternatieven. Geef aan welke ontwikkelingen op het gebied van landbouw, natuur en recreatie concreet mogelijk worden gemaakt in de alternatieven (inclusief het nulalternatief).

3.3

Referentie

In de notitie R&D is aangegeven dat in het nulalternatief alleen die ontwikkelingen worden meegenomen, die op basis van het huidige bestemmingsplan mogelijk zijn en op basis van ontwikkelingen in de landbouw te verwachten zijn. Geef in het MER aan welke (verwachte) ontwikkelingen spelen in het buitengebied, welke van die ontwikkelingen onderdeel zijn van de referentiesituatie en welke niet. Beargumenteer waarom ontwikkelingen wel of niet zijn meegenomen.

Beschrijf bij de referentiesituatie in ieder geval:

- de (autonome ontwikkeling van de) emissie van verzurende/vermestende stoffen in het gebied zelf en de hieruit voortvloeiende depositie op kwetsbare natuur, waaronder Natura 2000-gebieden en Ecologische Hoofdstructuur;
- de ontwikkeling van de achtergronddepositie van verzurende en vermestende stoffen (afkomstig van buiten het plangebied);
- de ontwikkelingen in de rundveehouderij in het plangebied, omdat deze de ontwikkelingsruimte voor andere functies (zoals intensieve veehouderij) mede bepaalt. Ga hierbij in op de verwachte beëindiging, nieuwvestiging en groei van de (melk)rundveehouderij-bedrijven en betrek daarbij de verwachte groei en schaalvergroting van de sector bij opheffing van de melkquotering. Beschrijf in hoeverre het bestemmingsplan het mogelijk maakt voor intensieve veehouderijen om zich te vestigen op vrijkomende (melk)rundveehouderijen en andere vrijkomende agrarische bouwpercelen;
- de ontwikkelingen in de intensieve veehouderij in het plangebied als gevolg van dierenwelzijn;⁶
- een realistisch worst case scenario met betrekking tot emissie van verzurende en vermestende stoffen, geuremissie en landschappelijke effecten op basis van de autonome ontwikkeling;
- de ontwikkeling en verspreiding van de recreatiedruk in het gebied.

---

⁶ Relevante besluiten met tussen haakjes de termijnen waarop moet voldaan zijn aan het betreffend besluit: Besluit huisvesting (1 januari 2010), het Legkippenbesluit (1 januari 2012), het Vleeskuikenbesluit (1 juli 2010), het Varkensbesluit (1 januari 2013) en het ingezette Actieplan ammoniak veehouderij.

4. **BESTAANDE MILIEUSITUATIE EN MILIEUGEVOLGEN**

Beschrijf in het MER alle relevante ontwikkelingen met mogelijk aanzienlijke milieueffecten, die het bestemmingsplan mogelijk maakt. Ook eventuele functiewijzigingen in het plangebied kunnen van belang zijn voor de bepaling van de milieugevolgen van het voornemen: hiervoor moeten de worst case effecten in het MER beschreven worden. De omvang van het studiegebied wordt bepaald door het optreden van milieugevolgen en kan per milieuaspect verschillen.

Beschrijf en motiveer per milieuaspect de omvang van het studiegebied. Breng bij de beschrijving van milieugevolgen de effecten -waar relevant- ook cumulatief in beeld.

De effectbeschrijving dient een detailniveau te hebben dat voldoende is voor de besluitvorming. Voor milieuaspecten waarvan de gevolgen naar verwachting ver onder de grenswaarden blijven, is een globale en kwalitatieve effectbeschrijving voldoende. Beschrijf bij (mogelijke) knelpunten (zoals bij de depositie van verzurende en vermistende stoffen en recreatiedruk op kwetsbare natuur) de effecten kwantitatief. Geef -indien relevant- bandbreedtes, leemten in kennis en onzekerheden in de effectbeschrijving weer.

Om het plan te kunnen toetsen aan normen en beleid dient het MER de milieugevolgen te beschrijven van de activiteiten die het bestemmingsplan maximaal mogelijk maakt, inclusief mogelijke ontheffingen en vrijstellingen. Indien deze activiteiten leiden tot overschrijdingssituaties dienen mitigerende maatregelen beschreven te worden.

4.1 Natuur

Algemeen

In de notitie R&D is aangegeven dat de effecten op de Natura 2000-gebieden Binnenveld en Uitwaarden van de Neder-Rijn onderzocht moeten worden. Het MER moet daarnaast ook de effecten op de provinciale ecologische hoofdstructuur (PEHS) beschrijven inclusief de Wav-gebieden en de overige natuurwaarden (Flora en Faunawet). Beschrijf of het plan naast de natuureffecten door verzurende en vermistende emissies⁷ nog andere natuureffecten kan hebben, zoals verstoring door recreatie of verdroging.

In het MER moet aangegeven worden waar voor vermisting en verzuring gevoelige gebieden liggen ten opzichte van het plangebied. Gebruik hiertoe duidelijk kaartmateriaal. Beschrijf:

- de (instandhoudings)doelstellingen van de Natura 2000-gebieden;
- de gevolgen van de vermistende en verzurende deposities voor de natuur. Ga daarbij in op:
  - de kritische depositiewaarden van gevoelige habitattypen voor stikstof⁸;

⁷ De belangrijkste verzurende en vermistende stoffen zijn Ammoniak (NH₃), Stikstofoxiden (NO_x) en Zwaveldioxide (SO₂). Stikstofverbindingen hebben een vermistende werking. Voor verzuring geldt dat 1 mol zwaveldioxide 2 mol zuur levert en 1 mol stikstofoxiden of ammoniak 1 mol zuur levert.

⁸ De kritische depositiewaarden voor de EHS zijn opgenomen in D. Bal, H.M. Beije, H.F. van Dobben en A. van Hinsberg (2007): Overzicht van kritische stikstofdeposities voor natuurdoeltypen, Directie Kennis, Ministerie van LNV. De kritische depositiewaarden voor beschermde habitattypen in Natura 2000-gebieden zijn opgenomen in H.F. van Dobben en A. van Hinsberg, (2008). Overzicht van kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en Natura 2000-gebieden, Alterra-rapport 1654.

- de heersende achtergrondconcentratie van stikstof;
- de deposities die optreden op de verschillende gebieden als de maximale mogelijkheden van de planalternatieven zouden worden gebruikt;
- mogelijke verdere overschrijding van de kritische depositiewaarden. Geef daarbij aan op welke locaties sprake is van een toename en op welke locaties een afname;
- welke emissie- en depositiebeperkende maatregelen genomen kunnen worden⁹. Geef aan of, in cumulatie met andere plannen of activiteiten buiten het plangebied, een (verdere) overschrijding ontstaat van de kritische depositiewaarden. En geef aan of er, als gevolg van cumulatie, aantasting van natuurlijke kenmerken kan worden uitgesloten. Betrek hierbij in ieder geval de Natura 2000-gebieden Binnenveld en Uitwaarden van de Neder-Rijn.

Bovenstaande informatie kan gebruikt worden voor een passende beoordeling. Een passende beoordeling moet gemaakt worden als significante gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden (in cumulatie met andere plannen of projecten) niet kunnen worden uitgesloten. De passende beoordeling moet herkenbaar worden opgenomen in het MER.

Uit de Natuurbeschermingswet 1998 volgt dat een plan alleen mag worden vastgesteld, als de zekerheid bestaat dat de natuurlijke kenmerken niet worden aangetast, of de zogenaamde ADC-toets¹⁰ met succes wordt doorlopen.

Provinciaal ecologische hoofdstructuur

Bepaal voor de PEHS wat de “wezenlijke kenmerken en waarden” zijn. Onderzoek welke gevolgen het initiatief heeft op deze actuele en potentiële kenmerken en waarden. Betrek daarbij, indien van toepassing, ook de zeer kwetsbare gebieden die zijn aangewezen op grond van de Wet ammoniak en veehouderij. Geef aan welke andere negatieve effecten optreden, bijvoorbeeld door mogelijke veranderingen in recreatiedruk/patroon of waterkwaliteit.¹¹ Beschrijf ook de positieve effecten (doelbereik van alternatief natuurlijke natuur). Voor de EHS geldt volgens de Nota Ruimte een “nee-tenzij” regime. Geef aan hoe het “nee-tenzij” regime provinciaal is uitgewerkt in een toetsingskader¹². Beschrijf bij eventuele negatieve effecten welke mitigerende maatregelen genomen kunnen worden.

Soortenbescherming¹³

Beschrijf welke door de Flora- en faunawet beschermde soorten te verwachten zijn in het studiegebied, waar zij voorkomen en welk beschermingsregime voor de betreffende soort geldt.¹⁴ Ga in op de mogelijke gevolgen van het voorne-

⁹ Zoals emissiearme huisvesting, toepassing van luchtwassers, emissiearme mestopslag, maatregelen in (in ontwikkeling zijnde) beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden.

¹⁰ Dit houdt op grond van art. 19g en 19h van de Natuurbeschermingswet 1998 respectievelijk in:

- A: zijn er Alternatieve oplossingen voor een project of handeling? Inclusief locatiealternatieven.
- D: zijn er Dwingende redenen van groot openbaar belang waarom het project toch gerealiseerd moet worden?
- C: welke Compenserende maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft?

¹¹ Waterschap Vallei&Eem adviseert de effecten van emissies naar het oppervlaktewater, op de ecologische doelen van het Valleikanaal en het beoogd natuurgebied in de EHS, te toetsen.

¹² Per provincie is er een toetsingskader en compensatieregeling EHS vastgesteld, dat in principe past binnen de nationale Nota Ruimte en Spelregels EHS.

¹³ Op de website www.minlnv.nl/natuurwetgeving is uitgebreide informatie te vinden over de soortenbescherming, waaronder de systematiek van de Flora- en faunawet en de vereisten voor het verkrijgen van ontheffingen voor verboden handelingen.

¹⁴ Op grond van de Flora- en faunawet en de daarop gebaseerde algemene maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen bestaan er vier verschillende beschermingsregimes. Welk regime van toepassing is, is

men voor deze beschermde soorten¹⁵, ga met name in op (zwaar) beschermde soorten in het onderzoeksgebied (tabel 3 soorten). Bepaal of verbodsbepalingen overtreden kunnen worden, zoals het verbod op het verstoren van een vaste rust- of verblijfplaats¹⁶. Geef indien verbodsbepalingen overtreden kunnen worden aan welke invloed dit heeft op de staat van instandhouding van de betreffende soort. Beschrijf mitigerende en/of compenserende maatregelen die eventuele aantasting kunnen beperken of voorkomen.

4.2 Geur

Bepaal de (cumulatie van) geurhinder. Geef weer welke milieugebruiksruimte voor geurhinder aanwezig is voor de verschillende gebiedscategorieën. Maak daarbij gebruik van kaarten met de huidige en toekomstige geurniveaus. Geef aan hoe de referentiesituatie situatie en de alternatieven zich verhouden tot geurbeleid. Ga daarbij in op, indien aanwezig, regionaal en lokaal beleid en op het beleid van buurgemeenten.

4.3 Landschap en cultuurhistorie (waaronder archeologie)

In de notitie R&D is beschreven dat in de gemeente Rhenen belangrijke landschappelijke en cultuurhistorische waarden te vinden zijn, bijvoorbeeld de Utrechtse Heuvelrug, de uiterwaarden van de Neder-Rijn, de Blauwe Kamer en de Grebbelinie. Daarnaast zijn in de gemeente zeer belangrijke archeologische vondsten gedaan.

Omschrijf de aanwezige landschappelijke en cultuurhistorische¹⁷ waarden, geef hieraan een objectieve waardering en geef aan welke gevolgen het plan op deze waarden heeft. Maak daarbij onderscheid tussen de verschillende landschappelijke gebieden¹⁸, visueel-ruimtelijke kenmerken, vormen in het landschap (aardkundige waarden) en cultuurhistorische kenmerken. Ga in op mogelijkheden voor mitigerende maatregelen. De Commissie adviseert inzicht te geven in de ligging van de waarden met behulp van kaartmateriaal.

Ga niet alleen in op de afzonderlijke landschappelijke en cultuurhistorische waarden, maar ook op de samenhang tussen deze waarden binnen het plangebied. Bespreek ook de mogelijke (positieve en negatieve) gevolgen van het plan voor deze samenhang.

Geef aan waar en hoe negatieve effecten op deze waarden via het bestemmingsplan kunnen worden voorkomen of beperkt. Dit kan bijvoorbeeld door regels voor de inpassing van bouwmogelijkheden om ondermeer de beleving van het landschap te verbeteren en de kwaliteit te verhogen. Ga daarbij in op:

---

afhankelijk van de groep waartoe de soort behoort. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de volgende categorieën: tabel 1 (algemene soorten), tabel 2 (overige soorten), tabel 3 (Bijlage IV Habitatrictlijn-/ bijlage 1 AMvB-soorten) en vogels. Houd er rekening mee dat de nesten van vijftien vogelsoorten (met name roofvogels en uilen) jaarrond beschermd zijn waardoor een ontheffingsverplichting aan de orde kan zijn.

¹⁵ Bij de inventarisatie van de beschermde soorten kan onder andere gebruik worden gemaakt van gegevens van het Natuurloket: www.natuurloket.nl en protocollen van de Gegevensautoriteit Natuur: www.gegevensautoriteitnatuur.nl.

¹⁶ De verbodsbepalingen zijn opgenomen in art. 8 (planten) en 9 - 12 (dieren) van de Flora- en faunawet.

¹⁷ Zie bijvoorbeeld de Handreiking cultuurhistorie in m.e.r. en MKBA, van de dienst Cultureel Erfgoed, juni 2008, waarbij de beleefde, fysieke, inhoudelijke kwaliteiten van cultuurhistorie afzonderlijk worden belicht.

¹⁸ Zie pagina 14-15 van de Integrale structuurvisie gemeente Rhenen 2010-2020, 16 februari 2010.

- de negatieve effecten op bestaande landschappen (en hoe deze effecten te mitigeren)¹⁹, zoals de aantasting door nieuwe bouwblokken van bestaande houtwallen (De Kampen en Den Hooghen Horst) en/of aantasting van de openheid (De Meent, Grift) en/of aantasting van kenmerken structuren (slagen en engen);
- de kansen om landschapskwaliteiten te verhogen of nieuwe toe te voegen²⁰. Ga hierbij onder andere in op de randvoorwaarden in het Landschapontwikkelingsplan (Binnenveld) en nieuwe landgoederen;
- hoe de landschappelijke inpassing van nieuwbouw (uitbreiding en hervestiging) binnen het bestemmingsplan buitengebied zal worden gewaarborgd. Daarbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan een toetsingskader in de vorm van een beeldkwaliteitsplan;
- de mogelijkheden om het bodemarchief te beschermen, waarbij wordt aangesloten bij het gemeentelijk archeologiebeleid (in voorbereiding).

4.4 Leefomgeving

Beschrijf in het MER de effecten op de leefomgeving ten gevolge van ontwikkelingen die het bestemmingsplan mogelijk maakt.

Verkeer

Geef de mogelijke effecten van het plan op de verkeersveiligheid op smalle buitenwegen als gevolg van meer bewoning en recreatieverkeer.

Luchtkwaliteit

Om de alternatieven onderling en met de referentiesituatie te kunnen vergelijken is het noodzakelijk om de effecten op de luchtconcentraties van in het bijzonder fijn stof (PM₁₀ en PM_{2,5})^{21, 22} te beschrijven, ook onder de grenswaarden.²³ Daarbij kan gebruik worden gemaakt van berekeningen die voldoen aan de Regeling Beoordeling Luchtkwaliteit 2007. Presenteer de resultaten

¹⁹ Als voorbeeld voor het eerste kunnen aandachtspunten zijn voor de bepaling van effecten: omvang, hoogte, geleding en oriëntatie van gebouwen en een passend gebruik van (nieuwe) landschapselementen als bosjes, singels en wallen om grootschalige bebouwing in te passen in het bestaande landschap.

²⁰ Bijvoorbeeld gebruik makend van bestaande en/of nieuwe landschapselementen (beplante zandwegen, waterlopen, bosjes en singels etc.) kan een nieuw groen raamwerk worden gemaakt (mede t.b.v. recreanten en bewoners) waarbinnen de nieuwe ontwikkelingen (gebouwen, verkeer) kunnen worden ingepast. Een beeldkwaliteitsplan kan hierbij behulpzaam zijn.

²¹ Vanwege de heersende problematiek ten aanzien van fijn stof en het feit dat intensieve veehouderijen een belangrijke bron van fijn stof zijn, wordt fijn stof met name genoemd. Dat laat onverlet dat ook voor de andere stoffen uit de Wet milieubeheer moet worden aangetoond dat voldaan wordt aan de geldende normen (bijvoorbeeld NO₂).

²² De gevolgen voor de PM_{2,5}-concentraties zijn momenteel het beste te bepalen op basis van de beschikbare PM₁₀- en NH₃-emissiegegevens. PM₁₀ en NH₃ emissies zijn daarbij af te leiden uit het aantal dieren en emissiefactoren, welke laatste afhankelijk zijn van onder andere het stalsysteem:

- Bij intensieve veehouderij kan de emissie van primair PM_{2,5} grofweg gelijk gesteld worden aan 20% van de PM₁₀ emissies. Daarvan kan vervolgens via een verspreidingsmodel de depositie berekend worden;
- Daarnaast moet de secundaire PM_{2,5} bepaald worden. Deze ontstaat doordat geëmitteerd NH₃ in de atmosfeer wordt omgezet in NH₄-deeltjes (NH₄NO₃ en (NH₄SO₄). De omzetting van NH₃ naar NH₄-deeltjes bedraagt ca 5% per uur. De binnen een bepaald tijdsbestek omgevormde NH₄ op een bepaalde locatie is daarbij afhankelijk van de windsnelheid. De gemiddelde windsnelheid in Nederland bedraagt 3,6 m/s. De fractie van de NH₃-emissie die op verschillende afstanden van de bron droog of nat deponert als NH₃ danwel NH₄ is weergegeven in Van Jaarsveld, J.A. (1995), Modelling the atmospheric behaviour of pollutants. UvU Proefschrift; RIVM rapport nr. 722501005, 1995.

De totale fijn stof depositie moet dus in het MER worden weergegeven als de depositie van PM₁₀ (te berekenen als vanouds), de primaire PM_{2,5}-depositie (te berekenen via de bovengenoemde 20%-stelregel) en de depositie van secundaire PM_{2,5} (te berekenen via het bovengenoemde RIVM-rapport).

²³ Ook onder de huidige luchtkwaliteitsgrenswaarden kunnen immers nog aanzienlijke gezondheidseffecten optreden.

van de berekeningen middels verschilcontourenkaarten²⁴ en geef per contour de hoeveelheid en ligging aan van woningen en andere gevoelige objecten en groepen.²⁵ Eenvoudige berekeningen volstaan wanneer hiermee keuzes tussen alternatieven en conclusies voldoende onderbouwd kunnen worden.

Laat zien welke alternatieven en mitigerende maatregelen mogelijk zijn om fijn stofemissies zoveel mogelijk te voorkomen, dan wel de luchtkwaliteit te verbeteren.

Geluid

Ga in op de ligging van geluidsgevoelige bestemmingen en mogelijke knelpunten met wet- en regelgeving of lokaal geluidsbeleid.

Gezondheid

De Wet collectieve preventie volksgezondheid vraagt de gemeente expliciet aandacht te besteden aan volksgezondheid bij haar besluitvorming. Beschrijf in het MER de volksgezondheid in het gebied en de mogelijke effecten van de alternatieven hierop.²⁶ Dit kan bijvoorbeeld gedaan worden met behulp van een Gezondheidseffectscreening (GES).²⁷

Onlangs is een consortium²⁸ in opdracht van het Ministerie van VWS gestart met een onderzoek naar de relatie tussen intensieve veehouderij en gezondheidsproblemen. De Commissie adviseert om ontwikkelingen hieromtrent goed in de gaten te houden.

4.5 Bodem en water

Geef in het MER aan welke gebieden bekend zijn als bodembeschermingsgebied, grondwaterbeschermingsgebied, hydrologisch aandachtsgebied en verdroogd gebied en welke gevolgen de status van deze gebieden heeft voor de planonderdelen en vice versa. Beschrijf in het MER de mogelijke effecten van alle relevante activiteiten op de bodemkwaliteit, geomorfologie, oppervlaktewater (kwantiteit en kwaliteit)²⁹ en grondwater (kwantiteit en kwaliteit). Schenk hierbij ook aandacht aan de positieve effecten, zoals realisatie van de EHS.

De Commissie adviseert de voor de m.e.r. relevante resultaten van de water-toets in het MER op te nemen. Geef aan hoe afstemming met de waterbeheerder heeft plaatsgevonden.

---

²⁴ Gebruik hiervoor klassebreedtes van 1,0 µg/m³ of minder, indien klassebreedtes van 1,0 µg/m³ onvoldoende onderscheidend zijn.

²⁵ Gebruik hiervoor de zogeheten Adres Codering Nederland (ACN)-bestanden. Denk bij gevoelige objecten aan kinderdagverblijven, scholen, verpleeg- en verzorgingshuizen en woningen. Gevoelige groepen zijn bijvoorbeeld kinderen, ouderen en mensen met long- of hartziekten.

²⁶ Raadpleeg hierbij indien nodig de lokale GGD.

²⁷ De GES geeft een kwalificatie van de milieugezondheid binnen een bepaald gebied. De GES brengt bronnen en 'meetbare' milieufactoren in beeld die van invloed kunnen zijn op de volksgezondheid in een gebied.

²⁸ Hieraan nemen de volgende partijen deel: het IRAS (Institute for Risk Assessment Sciences) van de Universiteit Utrecht, het Instituut voor onderzoek van de gezondheidszorg (NIVEL), het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en het bureau Gezondheid, Milieu & Veiligheid van de GGD'en Brabant/Zeeland.

²⁹ Zowel Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden als Waterschap Vallei & Eem adviseren om de effecten op de kwaliteit van het oppervlaktewater mee te nemen in het MER.

5. MONITORING EN EVALUATIE

Een goede monitoring van de milieugebruiksruimte en de effecten van ontwikkelingen en maatregelen daarop is essentieel. Zo ontstaat, indien op grond van de resultaten van het MER dit noodzakelijk wordt geacht, inzicht in de effecten van de recreatieve ontwikkelingen op kwetsbare natuur. Ook kan op basis hiervan beoordeeld worden of en tot welke totale depositie uitbreidingen/verplaatsingen mogelijk zijn en of er voldoende afname van depositie wordt bereikt. Daarom geeft de Commissie in overweging een depositieboekhouding op te zetten voor het gehele gebied. Dit maakt het eenvoudiger om een nieuw initiatief te beoordelen, en bij een positieve beslissing onder welke voorwaarden.

Bovendien maakt een goede monitoring inzichtelijk hoe de milieugebruiksruimte voor de verschillende milieuaspecten verandert. Dit biedt bruikbare informatie voor toekomstige ontheffingen en vrijstellingsbesluiten.

Belangrijk is daarnaast een evaluatiemoment af te spreken waarbij de ontwikkeling van de depositie en mogelijk ook de recreatiedruk wordt afgezet tegen de nagestreefde ontwikkeling. Daarbij past een plan van aanpak in geval de benodigde milieukwaliteit van beschermde natuur niet wordt gerealiseerd. Dit maakt tijdige bijsturing mogelijk.

De Commissie adviseert het bevoegd gezag om bij het besluit aan te geven hoe en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling om in het MER een aanzet te geven tot dit evaluatieonderzoek en daarbij een verband te leggen met de geconstateerde leemten in informatie en onzekerheden.

6. OVERIGE ASPECTEN

Voor de onderdelen 'vergelijking van alternatieven', 'leemten in kennis' en 'samenvatting van het MER' heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.

Kaart- en ander beeldmateriaal

Gebruik in het MER recent kaartmateriaal (met legenda), dat de teksten inzichtelijk maakt en verduidelijkt. Neem in ieder geval kaarten op met daarop:

- de ligging en omvang van de bestaande bedrijven, in het bijzonder de recreatie- en veehouderijbedrijven in het buitengebied;
- de begrenzingen van de natuurgebieden in en in de nabijheid van het plangebied (Natura 2000 en gerealiseerde en toekomstige EHS), inclusief een duidelijk beeld van de ligging van het plangebied;
- de situering én status (waarde) van landschappelijk en cultuurhistorisch waardevolle gebieden en elementen.

Neem in ieder geval één kaart op met daarop aangegeven alle gebruikte topografische aanduidingen en relevante deelgebieden.

BIJLAGE 1: Projectgegevens reikwijdte en detailniveau plan-MER

Initiatiefnemer: College van burgemeester en wethouders van de gemeente Rhenen

Bevoegd gezag: Gemeenteraad van de gemeente Rhenen

Besluit: wijzigen van bestemmingsplan buitengebied

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994:
plan-m.e.r. vanwege kaderstelling voor categorie C9, C14 en D14.

Activiteit:

De gemeente Rhenen wil een nieuw bestemmingsplan buitengebied opstellen waarin ze de huidige plannen en actueel beleid in één plan integreert.

Procedurele gegevens:

adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 1 februari 2010
advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 12 april 2010

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

drs. D.J.F. Bel
drs. I.H. de Groot (werkgroepsecretaris)
drs. Y. van Manen
ing. I. Spapens
M.A.J. van der Tas (voorzitter)

Werkwijze Commissie bij advies reikwijdte en detailniveau:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie neemt hierbij de concept-notitie reikwijdte en detailniveau, of een vergelijkbaar door het bevoegde gezag toegezonden startdocument als uitgangspunt.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advisering:

- Notitie Reikwijdte en Detailniveau Buitengebied 2010 Rhenen, gemeente Rhenen, 29 januari 2010
- Integrale Structuurvisie gemeente Rhenen 2010-2020 (concept), gemeente Rhenen, 16 februari 2010

De Commissie heeft kennis genomen van de adviezen, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Dit advies verwijst naar een reactie als die nieuwe inzichten naar voren brengt over specifieke lokale milieumomstandigheden of te onderzoeken alternatieven. Een overzicht van de adviezen is opgenomen in bijlage 2.

BIJLAGE 2: Lijst van adviezen

1. Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, Houten
2. Waterschap Vallei & Eem, Leusden
3. Provincie Utrecht, Utrecht

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport Buitengebied 2010 Rhenen

De gemeente Rhenen stelt een nieuw bestemmingsplan op voor het buitengebied. Omdat het bestemmingsplan kaderstellend is voor m.e.r.- (beoordelings)plichtige activiteiten, wordt een plan-m.e.r.-procedure doorlopen.

ISBN: 978-90-421-3000-5

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

w www.commissiemer.nl

